

Nº 29.

I. N. SS. T.

DISPUTATIO THEOLOGICA

SACRO-SAN- CTO MINISTERIO,

Quam

Moderatore

VIRO Maximè Reverendo, Amplissimo atq;

Excellentissimo

DN. JOHANNE ANDREA

QVENSTEDIO, SS. Theol. D. & Ejusdem Prof.

Publ. celeberrimo, atq; Elect. Alumnorum Ephoro

gravissimo,

PRÆSES

M. JOHANNES MANITIUS, Elystr.

Lusatus, Ampliss. Facultat. Philos.

ADJUNCTUS

publice ventilationi exposuit

in alma ad Albim Academia

boris locoq; consuetis

RESPONDENTE

M. FRANCISCO KÖGLERO, Bohemo.

WITEBERGÆ

Typis JOHANNIS RÖHNERI, Academ. Typographi.

Anno 1664.

INCLITE
AC
LAUDATISSIMÆ
Z I T T A V I Æ
V I R I S
MAGNIFICIS, NOBILISSIMIS, CONSUL-
TISSIMIS AC PRUDENTISSLIMIS
DNNNN. C O N S U L I B U S,
P R Æ T O R I B U S,
S C A B I N I S,
RELIQVISQUE
S E N A T Õ R I B U S,
OMNIBUS AC SINGULIS
R E I L I T E R A R I Æ M E C O E N A T I B U S, P R O -
M O T O R I B U S AC F A L T O R I B U S, E T M E I S
MAGNIS
Cum voto καλοκαίρια Δοπτείας
STRENÆ LOCO
OFFERT
Hoc QVALECUNQ; ἀσκημα THEOLOGICUM
SUBMISSE AC DECENTER
M. JOHANNES MANITIUS;
FAC. PHIL. ADJUNCTUS.

Fo^rta Juⁿa!

EPISTOLÆ AD COLOSSENSES

DISPUTATIO III.

*ad cap. I. v. 23. usq; ad finem, & cap. II. à vers. 1. usq;
ad 4. exclusivè.*

DE

SACROSANCTO MINISTERIO,

MODERATORE

JOH. ANDREA QVENSTEDIO, SS. Theol. D. & P.P.

P R A E S I D E

M. JOHANNE MANITIO, Fac. Phil. Adjuncto,

R E S P O N D E N T E

M. FRANCISCO KÖGLERO, Bohemo.

---

§. I.

PEnsum huic dissertationi tertiae ex Epistola Pauli ad Colossenses destinatum, præmissâ adhortatione de Perseverantia in fide & spe Evangelii, continet COMMENDATIONEM SS. MINISTERII, qvod per illud fiat tûm conversio, tûm in rebus divinis institutio, tûm universalis illius beneficij toti Mundo acquisiti applicatio. Hactenus enim Apostolus Colossenses informaverat de Persona, Officiis & beneficiis Christi, nunc ut illam Doctrinam retinerent, & in illa cognitione persisterent, præscribit medium, qvô in agnita illa cœlesti veritate permanere & æternum salvi fieri possint.

§. 2. Hinc statim incipit ab Exhortationis formula: Si- vers. 23.
qvidem permanetis. Qvâ ipsâ, monente B. Chrysostomo, Colos-
sensium ignaviam & desidiam amputat, ac hortatur ad perseve-
rantiam Eosdem, ne forte dicant, si gratia Dei & omnia ad sa-
ludem necessaria in solo Christo sunt reposita, non opus es-
suis operibus, sive in via pergant, sive minus. Nondum enim
metam attigerant, sed erant in via, in qua pergendum constan-

A

ter

terusq; ad metam, nec resiliendum. Ideò dicit: *Siquidem permanet scil. usq; ad finem, ut intelligent, si assumant aliud Evangelium præter id, qvod per Apostolorum ministerium illic erat annunciatum, si recedant & deficiant, id omne irritum fore, qvod hactenus sint consecuti.* Tō *Thierry* enim istis omnibus opponitur. Idcirco scribit Apostolus alibi, tūm demum nos Christi participes factos, si fiduciam & gloriam spei usq; ad finem firmam retinuerimus, *Ebr. III. 6.* Et Christus eos demūm pronunciat salvos, qui ad finem usq; perseveraverint, *Matth. X. 22.* Hinc non vult dicere Apostolus, Christum non exhibere eos sanctos & irreprehensibiles, nisi permaneant in fide, sed nihil eis profuturum, qvod Christus eos per lavacrum aquæ sanctos & mundos Deo Patri exhibuerit, nisi permaneant. Qvod manifestum possibilis fidei amissionis & excussionis contra Calvinianos testimonium.

§. 3. *In fide fundati & stabiles permanere debent.* Per fidem hic non intelligit Apostolus nudam fidem historicam, negat nudam fidei professionem, sed fidem per caritatem vivam, ex v. 4. præced. Et qui hic dicit, in fide fundati; idem alibi dicit, in caritate radicati & fundati *Ephes. III. 17.* Hanc fidem pro fundamento servare & retinere debebant Colossenses, ne ausecultent ad nova dogmata Simonis Magi aut Judaizantium. Foundationis sit mentio, Metaphorā desumpta ab ædificio, cuius fundamentum, si probè iactum est, non facile corruit, juxta illud *Matth. VII. 24.25.* *Luc. VI. 48.* Deinde firmi seu stabiles jubenter esse, & desumitur iterum Metaphora ab iis, qui firmiter in sella sedent & non circumaguntur vento: sic stabiles esse debent, ne διδαχαις ποιηλαις και ζηταις circumferantur. *Ebr. XIII. 8.* Notat autem Apostolus firmitatem fidei, non quā habent ab ipsis, sed à Christo primario fundamento, super qvod superstructi erant *Eph. II. 20.*

§. 4. *Nec dimovemini à spe Evangelii.* Nondum cesat exhortatio, sed jubentur non tantum fundati & stabiles, sed & planè immobiles esse, quæ immobilitas plus infert, quam priores duæ subsistendi species. Non ergo vult Apostolus, ut Colossenses sint temporarii, qui, quām fide non sunt fundati, nec

nec radices habeant *Luc. II X.* ideo facilè dimoventur. Non promittit illis Apostolus mortis Christi fructum seu participationem reconciliationis, sed ostendit, si velint participes fieri reconciliationis omniumq; bonorum à Christo partorum, eos non debere dimoveri à spe. *Per spem* quid intelligatur, non convenit inter Autores. Patres quidam, ut *Theophylactus* & *Oecumenius* spem Christum ipsum interpretantur, cum dicitur spes nostra. *Hyperius* accipit pro rebus speratis. *Giglielmus Estius* Jesuita explicat per spem bonorum cœlestium. *Cornel. à Lap.* vocat spem Evangelii, quam affert & docet Christus per suum Evangelium, scil. ut speremus per Christum bona non terrena, sed spiritualia & cœlestia nos consecuturos. Accedit tamen & aliquantis per *Hyperii* sententiæ, quod spes hic metonymicè accipi queat pro bonis speratis, quæ pollicetur Evangelium. Nos cum *B. Hunnio* in *Comment. super b.l. spem Evangelii* vocamus hereditatem speratam in Evangelio promissam, in Christo absconditam, in cœlis repositam, & aliquando in illæ filiorum Dei revelatione gloriose manifestandam. Non vocat spem legis, sed Evangelii: Lex enim iis tantum vitæ spem facit, qui perfectam obedientiam præstant: at Evangelium omnibus, quicunq; resipiscunt, & Christum fide amplectuntur. Illâ spe legis non possunt non tandem dejici Peccatores: Nemo enim inter omnes Legē adimpleret absolute, sed spes Evangelii fulciri possunt. Cùm g. Diabolus, Mundus & Caro fideli stabilitate hominem dijicere conantur, spes eum fulcit. Et hâc spes vult esse immobiles, ut serio cogitent, quanta bona sunt speranda pro momentaneis molestiis.

§. 5. *Qvod audistis.* Audiverant illud ex *Epaphra* vers. 7. præced. fido Christi servo, cuius sinceritatem Paulus Colossensibus commendat, dum idem Evangelium ab Eodem prædicatum esse dicit, quod Apostoli prædicabant. Nec obscurè laudat eorum promptitudinem, quâ suscepérant sanam de Christo Doctrinam, & ostendit, non aliud esse Evangelium, quod spem salutis afferat, præter id, quod ex *Epaphra* acceptum, semel erant amplexi.

§. 6. *Qvod prædicatum est apud universam Creaturam,*
Aa qvæ

que sub Cælo est. Insigne hoc est exhortationis argumentum
à totius orbis testimonio desumptum. B. Hunnius l. c. dicit : Crea-
turæ vocem ex verbo mandati ad Apostolos Marc. XVI. de Evan-
gelio prædicando omni Creaturæ mutuatus est Apostolus, ut innue-
ret, id Christi mandatum jam tūm suā etate cūmmulatisimè prom-
tissimeq; adimpleri, dum prædicatione Apostolorum aliorumq; fi-
delium ministrorum sermo Evangelij divulgatus sit in omnes sub
cælo populos & gentes & turbas & lingvas.

§. 7. Frivolum ergo est, qvod Beza cum Calvinō per
universam Creaturam intelligit Ecclesiam universam, qvali Deus
noluerit prædicari Evangelium omnibus hominibus. Vide
inqvit Theophylactus, illum locum Marci, mandatum Domini,
prædicare omni creaturæ. Non dicit, prædicare his, qvi obtem-
perant, sed omni Creaturæ sive recipiant, sive non. Per omnem
autem Creaturam xal' avl'grouaciar præstantissima DEi Crea-
tura nempe rationalis & præconii capax intelligitur. Omnis
Creatura dicitur homo, inquit ex Gregorio Anshelmus, qvia ho-
mo cum omni creatura in aliquo participat. Nam cum lapi-
dibus participat esse vel existere, cum arboribus participat
vitam & vegetationem, cum animalibus sensum & motum,
cum Angelis rationem & intellectum. Additur sub cælo, qvia
sermo est de omnibus in terra peregrinantibus, dicit Hugo,
qvem tamen corrigit Job. Crocius super hunc locum : Melius,
ait, qvod nulla sit cæli plaga, sub qua non prædicatum sit Epange-
lium.

§. 8. Si dicas, qvomodo dici potest Evangelium prædi-
catum omni Creaturæ jam tūm tempore Pauli & Apostolorum,
qvùm Augustinus expressè confiteatur, ne suo qvidem tempore
ad omnes gentes Evangelii notitiam pervenisse, in Epist. 80. ad
Hesichium, item libr. de Unitate Ecclesie c. 15. & libr. de nat. &
gratia, c. 2. Et ante Augustinum Origines tract. 28. sup. Mat-
theum. Item Hervaeus, qvi Anshelmus creditur, Cajetanus, Soli-
nus, Pererius & alii in Comment. ad Rom. X. 18. Respondent
Corn. à Lap. Gvilielmus Estius & Job. Crocius in b. l. Esse hyper-
bolicam Synechdochen, ita ut per omnes pleriq;, permulti
penè omnes vel omnes non in specie, sed in genere intelligan-
tium,

tur, eò qvod prædicatum sit gentibus tām Orientalibus, qvām Occidentalibus, tām Septentrionalibus, qvām meridionalibus. Idem dicit Maldonatus in Comment. super Matth. cap. XXIV. 14. Non potuisse hoc fieri in omnibus viciis, & superiori seculo fuisse multas gentes, qvibus ne semel prædicatum Dei verbum, & adhuc inveniri. Si qvāras causam, cur non omnibus Evangelium si prædicatum? Calviniani non eam esse dicunt obstinatam gentis rejecta malitiam, qvam tamen Scriptura S. ipsa met dictitat Matth. XXIII. 37. *Q*uoties volui te congregare, ut Gallina suos pollos, sed noluisti, Et Ose. XIII. 9. Perditio tua ex Te Israël; sed ad nudum & merum Dei beneplacitum referunt ut videre est ē Canonibus Dordrechtanis cap. I. de Prædest. can. 8. & 9. qvibus r. futant expressè ens, qvi docent: Deum neminem ex mera justa sua voluntate decreuisse in lapsu Adæ & in communis peccati & damnationis statu relinqvere, aut in gratiæ ad fidem & conversionem necessariæ communicatione præterire. Et paulò post eos qvoq; damnant, qvi docent, causam, cur Deus ad hanc potius, qvām ad aliam gentem mittat Evangelium, non esse merum & solum Dei beneplacitum, sed qvod hæc gens melior & dignior sit ea, cui Evangelium non communicatur. Idem dicere coguntur Pontificii salvâ isthâc hypothesisi, nec aliam prætendit Bellarm. l. 2. de grat. & libr. arbitr. c. 2. dum expressè dicit propositione secundâ: *Auxilium gratia DEi non æqualiter omnibus adest.* Et provocat posteà ad eadem Scripturæ dicta, qvibus Calviniani suam probare satagunt sententiam de absoluto decreto, ex Matth. XIII. Vobis datum est nosse mysterium regni Dei, cæteris autem non est datum. Et ad Rom. IX. Cujus vult, miseretur, & quem vult, inducat &c. adeò ut mirum, tantum Cardinalem sui partim fuisse obliviousum, dum cap. I. se & plerosq; alios Theologos (qvos vocat) Catholicos ab hâc sententia alienos esse dicit; partim injuriousum, dum Megalandro nostro eandem malitiosè ascribere non veretur, & cum Calvino coniungit, quasi una istorum fuerit sententia. Nos hîc in iis refutandis prolixí non erimus, sed pro Universalitate Vocationis Evangelicæ asserendâ sequentia tantum annectemus, scil. qvod à nobis sufficiat mandatum DEi univ ersale, ut omnibus annunciatus

cietur hominibus, 2. voluntas item Dei universalis, ut Evangelium ab omnibus audiatur, & oblata in eo beneficia fide vera ab omnibus recipiantur, 3. spontanea Evangelii in toto Mundo predication, quam ab Apostolis factam esse, testatur hoc in loco Apostolus, nihil solici 4. de modo, quâ ratione prædicatio facta sit. Distinguendum enim semper est inter vocationem ipsam, & vocationis modum seu ordinem. Vocatio ipsa ex se & suâ naturâ respectu gratiae divinæ universalis est, sed modus atq; ordo vocationis variat, qui utut nos lateat, propterea tamen Vocationem ipsam, ob nostram ignorantiam, particularem dicere haud possumus. Si pedibus non omnibus in locis fuerunt Apostoli, fuerunt tamen ibi literis seu scripto aut sono seu fama, ut nihil dicam de Vestigiis Apostolorum & dogmatum Ecclesiæ hinc inde, etiam in America, repertis, de qvibus scriptores Novi Orbis. D. Calixtus super h. l. simili qvodam declarat: Quemadmodum, dicit, si regio aliqua careat igne, is dicesur omnibus regionis ejus incolis ignem obtulisse & suppeditasse, qui in monte excelsa ignem extruxerit, unde ab omnibus conspicit, & unde ab omnibus peti potuerit, etiam si in singulorum domus ignem ille non intulerit: ita Evangelium omni homini prædicatum est in celeberrimis locis orbis habitati, & in urbibus primariis Provinciarum, atq; ita omnibus hominibus ob oculos positum, ut in ejus notitiam singuli nullô negotiô venire potuerint.

§. 9. Crassissimus vero error est eorum, qui prædicacionem universalem fieri dicunt per prædicationem coeli, astrorum & totius Creaturæ, quæ omnibus annuncient Creatorem suum. Manifestum enim est, non de illa prædicatione loqui Paulum, sed de verbo & Evangelio Christi Redemptoris ac Mediatoris, qvod fuit mysterium absconditum à seculo, neq; ex Creaturatum contemplatione disci potuit, sed verbo prædicationis Evangelicæ debuit annunciari.

§. 10. Cujus factus sum ego Paulus minister. Hic aliud jam hortationis ad perseverantiam subnectitur argumentum, qvod ipse hujus Evangelii ab Epaphra prædicati & ab iisdem recepti sit minister. Nec tantum approbat ea, in qvibus haec tenus diligenter erant instructi & consensum profitetur, sed, etiam

etiam opponit sese seductoribus, qvod ipse talis non sit, qvum admiranda ejus conversio & cursus inculpatus omnibus passim innotuerit. Magna erat, inquit Chrysostomus, illius Autoritas ubiq; subinde celebrati & totius Orbis Doctoris existentis. Profitetur se ministrum, non Dominum & Autorem, ut testetur, se verum esse Apostolum & Dei nuncium, utut miserabilis præsens ejus sit conditio, & servire se Domino etiam in carere, & prædicare Evangelium tūm vivā voce præsentibus, tūm literis & scripto absentibus. Et hoc omne faciebat ad confirmandos Colossensium animos in Doctrina constanter tuenda, qvam semel receperant.

§. II. *Nunc gaudeo super afflictionibus meis pro vobis.* Suam illis nunc proponit constantiam in confessione Evangelii, & ad eandem eos hortatur, ita ut si vel maximè paria illis sint ferenda, animo tamen præsenti qvæq; adversa patientur propter hanc fidem & spem Evangelii. Ostendit illis non tantum suas passiones, sed etiam animum & causas, qvō animō, qyibus causis permotus tales sustineat. Animus non erat Mercenarii subterfugientis lupum, sed sinceri Evangelii Ministri, qyī passiones non fugiebat, nec invitus sustinebat. Est aliq; gaudere de passionibus præteritis, at plus est in præsentibus exultare, qvod ipsum invicti & sancto zelo ardentis animi est indicium, & de se qvoq; affirmat Apostolus. Non autem suas vocat Passiones, qvod sibi ipse sponte sua imposuerit, sed qvod ab Adversariis violenter sibi illatas promtè ferat.

§. IZ. *Cause recensentur tres, cur patiendo gaudeat.* Prima respicit Colossenses, qvia additur, *Pro vobis.* Non dicit, *gaudeo pro me*, qvia nullum crimen expio; non vice vestra, sed bono vestro i.e. ut ædificemini & magis magisq; confitemini in fide & spe Evangelli, & per fidem consequamini salutem. Particula namq; ὅπῃ non semper notat satisfactiōnēm, sed vel commutationēm, ut Gen. IV. 25. cap. XXX. 2. Exod. VII. 1. vel commodum, ut Luc. IX. 50. & h. in l. Non Ergo sequitur, Paulus afflictus est in Ecclesiæ commodum, Ergo qvoq; afflictus est satisfaciendo pro Ecclesiæ peccatis horum vē possis. Cum gaudio affligebatur, ut ostenderet, se illis benē velle,

vers. 24.

III

nec eorum interitum, sed salutem querere, dum vellet, ut Doctrina, cuius ille Praeaco erat, firmiter retineatur.

§. 13. Altera causa spectat Christum, quae dicit: *Et suppleo, quod deerat afflictionum Christi in carne mea.* Singula verba haec Emphatica sunt & notatu digna. Primo dicitur αἰταναπληρῶ suppleo. Præmittitur vero copula, quæ h. in l. causalis est, & explicat, cur gaudeat in passionibus suis. Verbum autem illud decompositum valde est Emphaticum. Derivatur enim juxta Erasmus ex αἴτι, quod significat vicem, quum quis alterius loco aliquid facit; αἴτι, quod apud Latinos valet *re*, & πληρῶ i.e. impleo, quasi dicat, reimpleo, sive tursum & freqenter impleo vice Christi. Unde per adimpleo *Syrus*, *Vatablus* & *Erasmus* vertunt suppleo. *D. Calixtus* in b. l. exponit vicissim seu redditâ vice expleo. *Chrysostomus* & *Theophylactus* sic explicant, quemadmodum, si Duce exercitus abeunte, secundarum partium Dux vulnera ejus in se transferret & subiret, donec bellum dirimeretur: sic Paulum excipere vulnera pro Christo.

§. 14. Secundo τὰ ὑστερήματα, quæ defunt. *Beza* Commentarium Ambrosio inscriptum secutus, reliquias vocat, quod tamen nomine graviter vapulat à *Corn.* à *Lap.* & notatur etiam à *Drusio*. Nec diffiteri illud ipsum potest. *Job. Crocius* in b. l. dicens: *ὑστέρημα* defectum, inopiam & penuriam significare, præsertim si cum verbo αἰτηπληρῶ conjungatur. Et sane nemo supplet id, quod reliquum est & abundat, sed tantum id, quod deest, ut patet ex 2. Cor. IIX. 14. *Vestra*, inquit *Apostolus*, abundantia illorum inopiam (gr. *ὑστέρημα*) suppleat; Et Phil. II. 30. ut impleret id, quod ex vobis deerat (gr. *ὑστέρημα*) erga meum obsequium. Item 1. Thess. III. 10. *Compleamus*, inquit, ea quæ defunt (*ὑστέρημα*) fidei vestre. Unde *Chrysostomus* *ὑστερήματα* vertit εἰλείμνιατα i.e. ea, quæ defunt; Et *Syrus* Χασιροῦτα i. e. defectum. Vult quidem *Crocius* excusare Bezam, se non videre, eum adeò quoad rem impegnisse. Sed quicquid sit, rectius omnino redditur, uti dictum, per defectum, inopiam atq; penuriam ex mente græcorum, Apostoli & probatissimarum versionum.

371

§. 15. Ter-

§. 15. Tertiò fit mentio τῶν Θλίψεων τῆς χριστοῦ. Duplices, notante Lyrano, Scriptura passiones Christi agnoscit. Quasdam enim in proprio suo & naturali corpore sustinuit olim & semel in cruce, ubi Patri obediens factus est usq; ad mortem, ad mortem autem crucis Phil. II. 8. & peccata nostra pertulit in corpore suo super lignum I. Petr. II. 24. nec peccata tantum, sed disciplina pacis super ipsum, ipseq; dolores nostros portavit Ef. LIII. 6. maledictum factum pro nobis sub lege, ut eos, qvi sub Lege erant, redimeret Gal. III. 13. cap. IV. 4. Et hæ passiones, ait B. Balduinus in Comment. adb. l. qvæst. i. tanti sunt momenti, tanti ponderis & efficacitatis, ut supplementum nullum admittant, sed universis totius Mundi peccatis expiandis plus quam abundè sufficient, qvibus etiam passionibus Salvator, perfectos fecit in perpetuum eos, qvi sanctificantur Ebr. X. 14. ita ut ad vitæ æternæ meritum nullo eis supplemento sive operum sive afflictionum nostrorum vel tantillum sit opus. Ideò nec Paulus de iis loquitur, cum se passiones Christi suis afflictionibus adimplere scribit. Quasdam vero passiones adhuc sustinere dicitur Christus in corpore suo mystico seu membris suis, fidelium suorum passiones pro suis reputans, juxta illud Actor. IX. 4. Saul, Saul, qvid me persequeris. Hic sanè Saul non persequebatur Christum in carne in his terris viventem propriâ, sed Ecclesiam & Apostolos ejus, & tamen Christus ad se hanc trahit persecutionem, nec aliter reputat, ac si seipsum persequeretur. Zach. II. 8. dicitur, qvi tangit sanctos DEi, pupillam oculi ejus tangit. Et summatim, qvicq; sive bonum sive malum fuerit, fit uni ex minimis suorum fidelium, id sibi factum putat Matth. XXV. 40. Et harum afflictionum Christi hodiè nulla adhuc est mensura, nulla cessatio, quamdiu fideles supersunt & sancti, qvi propter Christum aliquid patiuntur, qvibus suum θηρίον μέρος etiam vult addere Paulus h. in l. in Exemplum aliotum, ut & ipsi re ita postulante pro Christi gloria aliquid pati non detrectent. Qvare dicit B. D. Hunnius in h. l. luculentissimè, cum Paulus ait, se supplere, qvod deest afflictionum Christi, de posteriore genere (de afflictionibus corporis mystici) sermonem ab eo institui certum est,

B

hoc

hoc sensu: non me turbant afflictiones meæ, qvin de iis latet
potius, qvod pro Vobis illas sustineam h. e. in emolumenntum
Ecclesiarum, atq; sic etiam vestrum, dum occasione vinculo-
rum meorum mirificè confirmatur Evangelicæ Doctrinæ cer-
titudo, & hinc Ecclesia meo Exemplo in fide Jesu Christi ædi-
ficatur, & simul dum in mea carne talia patior, eò citius men-
sura completur earum Christi passionum, qvæ ipsi in corpore
mystico suo, qvod est Ecclesia, de consilio æterni Patris etia-
m sustinendæ restant.

§. 16. Tandem qyartò dicitur, *in carne mea*, sive, *in cor-
pore meo*, qvod ejusmodi plagi adhuc subjectum est, talia pa-
tior. Nonnulli hæc verba, in carne mea, cum nomine ὑστερη-
ματι, alii cum verbo, αὐταπληγῶ conjungunt. Qvicqvid
sit, Christus in carne sua impleverat, qvicqvid pati in ea debue-
rat: Paulus vicem illi rependens implet in carne sua mensu-
ram παθημάτων sibi assignatam. Qui enim vult Christi di-
scipulus esse, debet portare crucem suam Matth. XVI. 24. adeoq;
seqvi Exemplum, qvod Christus patiendo de se præbuit.
1. Petr. II. 21. Ut enim Christus cum Ecclesia sua & cum mem-
bris suis unum constituit corpus: ita in Christum refertur, qvic-
qid pro eo illius membra patiuntur. Atq; hoc modo de-
sunt passionibus Christi, qyæcunq; pro Christo fideles usq; ad
extremum diem pasfuri sunt.

§. 17. Cadunt itaq; facile Pontificiorum,
qyi ex hoc Apostoli loco firmum suarum pro pœnis aliorum
temporalibus satisfactionum, sed frustra, qyærunt præsidium,
qvamvis ut illustrem pro ea opinione locum commendet
Gregor. de Valentia. Quid hic sentiat Bellarminus, vide a-
pud B. Balduinum in h. I. Cornel. à Lapide intelligit passio-
nes, qyas passus est Christus in carne sua, ita enim expressè lo-
quitur: *Propriè ergò passiones Christi vocat (Apostolus) ea, qve
passus est Christus (ex mente nonnullorum Patrum, uti sibi per-
fusatum habet) ac consequenter tò in carne mea non referen-
dum est ad ea, qvæ desunt, sed ad adimpleo, q. d. patiendo in carne
mea adimpleo ea, qve desunt Passionibus, QUAS PASSUS EST
CHRISTUS IN CARNE SUA.* Verum hoc si foret, tunc ad-
buc

buc passionum Christi propriarum in naturali suo corpore susti-
nendarum forent vñegnuatq; & defectus, nec potuisset Christus di-
cere, consummatum est, si adhuc aliquid consummandum ac perfi-
ciendum restaret, & passiones qvoq; illæ, qvas Christus in carne
sua pertulit, viciisim possent expiari, qvod tamen ob sufficientis-
simum, absolutissimum & infinitum earum valorem est impossibi-
le, qvum & omnes Jesuitæ concedant, Passionem Christi
in se fuisse plenam & sufficientem, adeò ut & mille mundis
redimendis sufficeret, fatente Cornel. à Lap. Proinde manet,
Paulum non pati pro Ecclesie redēctione, aut pro peccatis alio-
rum sive pœnis peccatis promeritis satisfactione, sed tantum
pro ejus ædificatione & fidelium in agnita veritate confir-
matione. Is enim scopus est Apostoli, ostensuri, nos in solo
Christo habere omnia. At si ipsius passiones explendæ es-
sent à Paulo, non haberemus omnia in solo Christo, sed partem
in Christo, partem in Paulo, qvod esset contra sufficientissi-
mam Christi satisfactionem, qui solus torcular calcavit Esa.
LXIII. 3. qui unus est Mediator Dei & hominum, qui dedit semet-
ipsum pretium Redēptionis pro omnibus 1. Tim. II. 5. 6. Et falsi
sunt, qvod culpam à pœna separare laborant, qvum mutua in-
ter culpam & pœnam sit connexio, adeò ut, ubi peccatum sub-
latum est, etiam pœna simul ablata sit, teste Oecumen. in c. 5. Rom.
Qvin ipse non solum pro Originali, sed & actualibus peccatis
omnibus satisfecit Esa. LIII. 6. Non solum pro peccatis, sed
etiam pro pœnis tam temporalibus, qvam æternis Gal. III. 13.
et cum hâc nostra sententia consentiunt Patres Orthodoxi
omnes, Joh. Chrysost. homil. IV. in h. l. Theophylactus, Oecu-
menius, Theodoretus, Primasius, qui disertè h. in l. scribit, pro
nobis patitur, ut ædificaret. Idem sentit Hervæus, D. Tho-
mas, Lyranus, Glossa interlinearis & alii tūm superioris, tūm
inferioris ætatis interpretes. Nec discedunt ab hâc senten-
tia Jesuitæ, suis hactenus contrarii, qvod & ipsum Bellarmi-
nus ipse lib. II. de indulgent. c. V. fatetur. Videatur Benedi-
ctus Justinianus, Jac. Tirinus, uterq; in hunc locum; Illius
verba citata vide ap. B. Balduinum, utriusq; ap. B. Gerhardum

in h. l. quæ notatu digna sunt & aliis à ἀνδρεμηνούσι opposita.
Adscribere haut gravabimur consensum Gviel. Estii in Com.
ment. super h. l. p. 687. *Quod ergo, inquit, noster interpres di-*
xit, ea quæ desunt passionum Christi, non sic accipiendum, quia si
Christus non satis passus sit ad redemptionem nostram, ideoq; sup-
plemento martyrum opus habeat; quod impium est sentire; quodq;
Catholicos dicere non minus impiè calumniantur hæretici. A-
deoq; dicit, impium esse hoc sentire, quod anteà pleriq; Jesuitarum
sentiebant. *Quod vero nobis, quos hæreticus hæreticos* appellat,
calumniam tribuit, calumnia est. Audivimus
ante propria Jesuitarum verba, & audiamus quoq; ipsa Estii
paulò post ita scribentis: *Hinc autem Theologi qvidam* (nempe
Pontificii, quos propterea impios vocat) *putant ostendi, san-*
ctorum passiones fidelibus prodesse ad remissionem poenarum, quæ
vocatur Indulgentia. *Quæ quidem Doctrina, eis Catholica &*
Apostolica fit, atq; aliunde satis probetur, ex hoc tamen Apostoli
loco nobis non videtur admodum solidè statui posse. Hæcine
autem calumnia est, tribuere Pontificiis eam Doctrinam, quæ,
farentibus ipsis, penes eos Catholica & Apostolica est? Ascri-
bunt Passioni Christi absolutam sufficientiam, & tamen san-
ctorum passiones fidelibus prodesse ad remissionem poenarum,
dicunt; quid magis αἰνῆται, si hoc non est? Qui
plura circa locum hunc difficultem cupit, adeat B. Dn. D. Wal-
ther. in Harm. bibl. p. 1065. B. D. Gesnerum in Gen. p. 618. 719.
B. D. Franz. de Interpret. Script. S. oracul. 106. p. 945. B. Ger-
hard. Conf. Cathol. tom. I. p. 164. seq. & B. D. Hutterum in LL.
Maj. p. 942. D. Calixtum item in h. l. alios.

§. 18. Hanc quidem explicationem nostram dicti præ-
sentis Paulini arripiunt etiam Photiniani, sed alià longè in-
tentione. Qvando nos dicimus, paulum pati pro Ecclesia
h. e. Ecclesiæ ædificatione, vel pro Ecclesiæ non redimenda
aut expianda, sed docenda, instruenda & confirmanda, nihil
derogamus passioni Christi satisfactoriæ, sed eandem potius
omnibus numeris absolutam & sufficientem statuimus; At
Sociniani per hunc ipsum locum planè enervare volunt me-
riti & passionis Christi sufficientiam & efficaciam, nec Chri-
stum

stum aliter passum esse asserunt, qvàm Paulus hoc in loco, nimurum pro Ecclesiæ ædificatione, & Eadem non redimenda aut expianda, sed docenda, instruenda & confirmanda, seu utilitatis Ecclesiæ causa. Verum maxima est differentia inter passionem Christi & Pauli. Illi tribuitur Redemptio Act. XX. 28. Gal. III. 13. Eph. I. 7. Ebr IX. 12. 1. Petr. I. 19. pretium Redemptionis Matth. XX. 28. 1. Tim. II. 6. & vers. 20. præcedentis capitulis reconciliatio, Item Rom. V. 10. &c. Huic Paulinæ nil tale tribuijatur, nec tribui potest, qvin Paulus ipse opus habuit. Passione Christi, ejus Redemptione reconciliatione, & nisi ea facta fuisset, neq; Paulus neq; ullus Sanctorum salvus factus esset, neq; nos salvi fieri possemus.

§. 19. *Tertia Causa*, cur Apostolus patiendo gaudeat est Ecclesia. *Pro corpore ihsus, quod est Ecclesia*. Ostendit itaq; se non tantum Colossensium, sed totius Ecclesiæ bono pati, qvæcunq; patiatur. Rectè Lombardus, *pro corpore ejus multiplicando*. Præpositio *unus* iterum hic non satisfactionem notat, sed commodum, ita ut sensus sit, *Pro vobis & pro tota Ecclesia hæc patior scil. non redimenda, sed ædificanda, docenda & confirmanda*. Atq; hæc *commodissima* est interpretatio. Contra horrenda est blasphemia eorum, qvi hæc Pauli verba eò detorquent, ut si non explicitè, tamen implicitè statuant. (dicebat enim anteà Estius, esse calumniam hanc Catholicis seu Pontificiis tribuere sententiam) Christi meritum non esse sufficiens, sed sanctorum qvoq; satisfactione & complemento opus esse. Hæc contumelia est, inquit B. D. Selneccerus in b.l. f. 156. in meritum Filii DEi, qvi solus torcular calcavit.

§. 20. *Adamus Sasbout cum Cornel. à Lap. ex Lombardo, non dissentiente Bellarmino, cujus verba citata & refutata vide apud D. Calixtum in b. l. dupliciter Paulum adimplevisse ea dicit, qvæ desunt Passionibus Christi. I. dum multa passus est in prædicatione Evangelii pro Ecclesia Christi propaganda, & hunc sensum ab Apostolo PRIMÒ ET PROPRIE intendi, II. dum passiones & satisfactiones sibi redundantes applicavit Ecclesiæ, ut per eas fidelibus, qvi erant in Ecclesia, applicaretur satisfactionio Christi. Ita satisfacere eum pro peccatis suis i.e. pro*

pœna temporali, qvæ culpâ condonatâ eis luenda restabat. Hunc secundum sensum innui quoq; his verbis à Paulo, vel certè illum ipsum ex priore genuino sensu facilè deduci, asserit *Cornelius*. Sed gratias agimus Jesuitis, qvod vi veritatis coacti eandem profiteri voluerint, atq; sic concedere, sensum priorem à Spiritu S. PRIMO & PROPRIE intentum ac genuinum esse. Quid g. opus est sensu secundariô, frustra & in fraudem excogitatô, atq; intentioni Spiritus S. & Apostoli contrariô? Ostendant, si posunt, Jesuitæ, ubi Apostolus innuat 1. Satisfactiones sibi redundare, 2. suas satisfactiones esse medium satisfactionis Christi aliis applicandæ, 3. se Ecclesiæ applicare Christi satisfactionem suis satisfactionibus, & qvidem 4. pro pœna temporali, qvæ dimissâ culpâ restaret luenda, Et 5. deniq; Colossenses satisfacere DEo per Pauli passiones. Hoc certè nec ex hoc, (qvicq; id etiam *Calixtus* Pontificiis hic, non omnibus tamen postulantibus, & expressè contranitente *Estio* in verbis suprà laudatis, qvibus disertè profitetur, ex his verbis Apostoli Indulgentias probari non posse, largiatur, posse scil. bunc locum, si ex aliis locis ea opinio probata esset, explicari, passum esse Paulum pro corpore Ecclesiæ sive instruendo prædicationibus, sive confirmando Exemplis sive expiando satisfactionibus, qvæ verba ipsius Bellarmini sunt) neq; ex alio Scripturæ dicto probabunt, qvùm in toto codice V. & N. T. non extet vel mandatum, vel promissio vel approbatio satisfactionis alienæ pro peccato. Contrarium qvidem habetur ibi, scil. unumq; in judicio onus suum portaturum esse Gal. VI. 5. Non g. Paulus Colossensium, sed ipsi Colossenses onus suum portabunt. Quid multis? Paulus ipse scribit Corinthiis 1. Cor. I. 12. Num *Paulus crucifixus est Pro Vobis?* Idem scribere poterat Colossensibus. Paulus ergò nec pro Corinthiis, nec Colossensibus, nec ullo alio homine crucifixus est aut satisfecit.

§. 21. In reliquis adductis rationibus *Cornelius* petit principium, qvod scil. Passiones secundæ æqvè, imò magis, neq; qvid desit blasphemiae, pro Ecclesia Christi suscipiantur, qvam primæ, qvùm hæ fiant saltem pro infidelibus convertendis, illæ vero secundæ profidelibus. Respondemus, idem per idem, falsum

falsum per æqvè falsum probat. Probandæ forent passiones secundæ, qvas vocat, non simpliciter ponendæ. Apostolus enim tales non tradidit, neq; substituit pro Ecclesia. Sed dicit; Apostolum voluisse omni ratione & titulo prodesse Ecclesiæ; non modò ut Exemplum bonum ad ædificationem fidei, sed etiam secundum vim satisfaciendi pro Ecclesia. Resp. denuò committi fallac. petitionis principii. Deinde à velle ad posse non valet Conseq. Si vel maximè Apostolus satisfacere voluisset pro Colossensibus, non tamen potuisset. Si dixerit, qvod etiam dicere videtur Cornelius Lapideus, Apostolum hoc facere potuisse. Verùm hoc ut non tantùm dicat, sed & firmâ aliquâ ratione confirmet, rogamus. Nam si dicere sufficeret, qvid tandem verum foret? Provocat qvidem ad definitionem Clementis IV. extravagante Unigenitus. Sed quid cum hac Provocatione, nisi qvod iterum petat id, qvod in principio est? Impudentia sanè maxima est, attribuere illud Deo, qvod homo perversus & impius ex impi eructavit ore. Dicit enim DEum hunc thesaurum scil. indulgentiarum voluisse constare meritis & satisfactionibus non tantùm Christi, sed & Apostolorum omniumq; Christi Sanctorum, & hoc ita definitum esse à Pontifice dicit. Quid; qvæso, est, gloriam Dei alteri dare, si hoc non est? Affert tamen duas rationes, scil. 1. ut Christum unà cùm sanctis honoret 2. ut perfecta sit communicatio bonorum inter membra Ecclesie. Resp. 1. DEus magno satis honore affecit homines, donando illis filium suum unigenitum, ex filiis tenebrarum efficiendo illos, quantum in se est, filios lucis, ex peccati servis, filios justitiae, ex mancipiis Diaboli & destinatis æterno supplicio, in libertatem assertos & æterno gaudio ac saluti reservatos. 2. qvod communicationem attinet, ea omnium bonorum per Christum unicum Mediatorem partorum perfecta est, inter omnia membra, non ac si membra aliquid sibi possent acquirere & pro se ipsis satisfacere, sed qvod æqualiter illa bona per fidem sibi possint ac debeant applicare. Communicatio illa ratione Dei activa est, qvia ille omnibus bona illa per meritum Christi parta æqualiter communicat; at nostri ratione non nisi pasfi-

passiva est & in receptione consistit. Valeant g. Cajetanus, Bellarminus, Fran. Svarez, Valentianus cum Cornelio & aliis Pontificiæ sedis Basiatoribus, venditant, si Emptor adest, vel sibi reservent suas indulgentias, custodiant vel mille repagulis thesaurum illum Ecclesiæ Papisticæ minus pretiosum, & relinquant nobis meritum Christi pretiosissimum cum sufficiētissima absolutissimaq; ejus pro totius Mundi peccatis satisfactione, videbunt & re ipsa experientur aliquando, qvibus fulcris innixi suam hanc sententiam probarint, & qvo consilio honorem Christo jure naturæ competentem alteri dede-
rint. Certè vindicabit ipse suam gloriam & contemtores sui in æternam cum ejulatu præcipitabit Gehennam. Nobis verò meriti Christi sufficientia absolutissima & perfectio consummatissima non potest non esse summè salutaris & consolationis plena, qvùm sciamus, nos per meritum filii Dei cum Deo antea irato jam esse reconciliatos, à peccatis, Satana, Mundo & æternâ morte liberatos, in filios adoptatos & salutis æternæ heredes constitutos. Imò qvùm certum jam sit, Christum in nobis pati, certi qvoq; sumus de auxilio divino, qvia ipse non succumbit, nec unum ex membris suis perire patitur, sed victoriam tandem largitur fidelibus gloriosam.

vers. 25.

§. 22. Cujus factus sum Minister, scil. Ecclesiæ, de qua hactenus locutus erat. Illustrat porro gaudium illud, cur tantoperè lætetur, eò qvod ejus afflictiones redundant in Ecclesiæ utilitates. Non ait, cujus factus sum Redemptor, qvia non patiebatur pro Ecclesia redimenda, sed cujus factus sum minister, qui missus erat ad prædicandum. Et profite-
tur, se ministrum non tantum Ecclesiæ Colosensis, sed uni-
versæ & catholicæ, qvæ corpus Christi est. Deinde suspendit ministerium suum non ab hominum aliorum, non à suâ vo-
luntate propria, sed à Dei Autoritate, cum ait: καὶ τὴν εἰκονο-
μίαν τῷ Ἰησῷ. Voce οἰκονομίας comprehendit mandatum &
gratiam Dei. Fuerat Persecutor Ecclesiæ, at Deo sic dispo-
nente & ad hoc munus misericorditer destinante & vocante,
se œconomum ejus factum asserit. Utitur autem lubens vo-
ce dispensationis, qvia Ecclesia domus DEi est, in qva ministri
sunt

funt Oeconomi mysteriorum Dei 1. Cor. IV. i. Qvum verò
Pseudo Apostoli musitare possent, cur Paulus sese alii Eccle-
siis ingereret, ideo addit, que data est mihi in Vos, ostendens, se
non privatō consiliō & beneplacitō arripuisse hoc sibi munus
docendi, sed datam sibi esse & concreditam Oeconomiam in
Colossenses, non secus ac in alias gentes seu graci seu barbani
sunt Rom. I. v. 14.

§. 23. Ad implendum sermonem Dei. His verbis nota-
tur finis dispensationis seu Legationis Apostolorum Paulo
commisæ, qui est, implere sermonem DEi. Implendi verbum
Emphaticum valde est. Constant. à L' Empereur. Comm. ad ödori-
mopœas R. Mosis Kimchi p. 185. notat, τὸ implere h. l. idem si-
gnificare ac manifestare, & ita etiam implendi verbum accipi
Matth. IX. 17. Primasius explicat h. l. ita: ut per me prædicatio
impleteatur. Lutherus: Daß ich das Wort Gottes reichlich
predigen soll.

§. 24. Hunc sermonem ut tantò firmius Colossenses
tenerent, commendat ejus 1. Eminentiam, dum illud vocat τὸ μυστήριον v. 26. Grammatici hanc vocem variè deducunt,
eandem verò hīc prolixè perseqvi, non est operæ pretium.
Notamus saltem illud, qvod ab Apostolo sumatur modò in
bona, modò in mala significatione. In mala, qvum mysterium
iniqvitatis nominat, 2. Thesi. II. 7. In bona səpius, idq; vel ge-
neraliter, vel specialiter. Specialiter notat (1) conversionem Ju-
dæorum Rom. XI. 25. (2) manifestationem filii DEi in carne
I. Tim. III. 16. (3) unionem Christi & Ecclesiae, Eph. V. 32. (4) im-
mutationem eorum, qvi superstites erunt in extremo die 1. Cor. XV.
51. Generaliter universam Doctrinam Evangelii, ut h. in l. & Eph.
III. 3. & 4. Rom. XVI. 25. Sic ergò Evangelii eminentiam com-
mendat, eò qvod humanæ rationis acumine absq; cœlesti illu-
minatione non agnoscatur, sed occultum maneat omnibus,
donec cœlitus illuminentur.

§. 25. Commendat II. absconsionem diuturnam. τὸ
ἀποκρυμμένον διὰ τὸν αἰώνα ἡγὶ διὰ τὸν γενεῶν, Scil. non
ἀπλῶς sed συγκριτικῶς Evangelium de gratia Dei in Christo,
remissione peccatorum ac vita æterna in V. T. dicitur ab-

C

scon-

Sconditum, videlicet *tum ratione promulgationis*, quia in N. T. latius fuit propagatum, *tum ratione patefactionis*, quia longè clarius, quam in V. T. fuit propositum.

§. 26. III. Patefactionem, vixi ἐφανερωθη. Insinuantur (1) *tempus*, quando manifestatio facta est, scilicet tempore N. T. Non hoc sensu, quasi ad N. T. tempora usque; fuerit absconditum hoc mysterium, quoniam expressè scribat Apostolus Rom. XVI. 26. quod manifestatum etiam fuerit nunc & per Scripturas Propheticas, Conf. Rom. III. 21. (2) fit mentio *subjecti*, cui facta est manifestatio, nam τοῖς ἀγίοις, quos Deus elegit & vocavit, ut essent sancti Eph. I. 4. non quos invenit sanctos. Quamvis enim, ut supra dictum, Evangelium voce Apostolorum prædicatum sit omni Creaturæ, quæ sub cœlo est: iis tamen, qui contumaciter id à se repellunt, mansit justo iudicio absconditum cum universis suis mysteriis, thesauris & beneficiis, & solis credentibus, qui sanctorum titulo designantur, innotuit, Deo scilicet per Spiritum S. suum oculos mentis eorum clementer aperiente & illustrante. (3) connotatur, causa his verbis VERS. 27. Quibus voluit Deus notum facere, Refert ergo Paulus hanc patefactionem ad solam beneficium Dei voluntatem, ne quis nomen sanctorum audiens ad merita & propriam dignitatem referat. Locus parallelus habetur, Epb. III. 5. & 6.

§. 27. Hujus in versiculi explicatione οὐσοῦ θεοῦ non habemus: Pontificios, qui exinde, quod mysterium dicitur absconditum, Scripturæ S. obscuritatem probare satagunt. Quibus pro nobis respondeant Jesuita Coturius, scribens in Epist. controversial. novissimè edita p. 94. Catholicos (Pontificios) omnia, quæ præcisè & absolutè necessaria sunt ad salutem, clara & perspicua esse, docere. Contrarium tamen fovent Gordonus Hundlaus, Bécanus Compend. manual. p. 28. Costerus Enchirid. controversial. p. 50. Greg. de Valent. l. 5. annal. c. 2. aliiq; quam plurimi. Dan. Chamier. t. 1. Panstr. l. 15. c. 8. loc. paral. Rom. XVI. 15. & 16. Ephes. I. 9. c. III. 9: confert, & ex iis contra Pontificios recte colligit, eam esse ex Dei voluntate quasi naturam prædicationis Evangelica, ut non tantum ipsa sit perspicua & manifesta, sed etiam lucem.

lucem afferat iis, quae obscurius predicata erant ante Christum, item, eum in finem Doctrinam Evangelii hominibus esse communicatam, ut ne ignoraretur.

§. 28. Ex his autem verbis urgemos II ipsos quoq; Calvinianos, qui non parum circa explicationem istius versiculi errant, dicentes, quod si Deus sanctis tantum hoc mysterium manifestavit, utiq; non omnibus illud est patefactum, quum non omnes sint sancti. Imo si Deus, quibus voluit, illud manifestavit, & quibus itidem voluit, occultavit, sequitur eum ex absoluto beneplacito & decreto illud fecisse, adeoq; ex absoluto quodam odio ad aeternam damnationem praedestinasse illos. Verum, ut taceamus, quod Act. XX. 27 dicitur, omne consilium Dei esse patefactum in Scripturis, adeoq; etiam mysterium ab aeternis temporibus tacitum h. in I. possumus tamen nos cum Dn. D. Gerhardo in b. l. ex verbis Chamieri ita inferre contra Calvinianos: Quicunq; eum in finem salutarem Evangelii Doctrinam hominibus manifestari curat, ne ignoretur h. e. ut sufficien tem ex illo Christi Salvatoris homines possent habere cognitionem Job. I. 7. dummodo non ipsi malitiosè resistant, ac lucem odio prosequantur, tenebras magis diligentes, quam lucem, Joh. I. 19. ille sane vult, ut homines inde Christum discant, adeoq; aeternum salvantur; Atqui, docente Chamiero, Deus Evangelium hoc fine hominibus communicavit, ne ab ipsis ignoraretur, Ergo. Reliqua, quae hic excipiunt Calviniani, & praesertim Wendelinus, vide refutata ap. B. Gerhard. l. c. & alibi apud Nostrates passim.

§. 29. Nec minus hoc ex loco arguendi sunt III. Photini, qui itidem inde evincere conantur, sanctos Patres in V. T. nihil scivisse de Christo Redemptore, adeoq; non justificatos fuisse per fidem in Christum, sed per fidem in Deum, quin nec vita aeterna habuisse promissiones. Verum his opponi possunt Scripturae oracula Act. IV. 12. cap. XV. 11. Gal. III. 16. Rom. V. 18. seqq. Deinde distingendum saltet inter rem & rei modum. Rem ipsam omnino in V. T. habuerunt, modus autem tam illustris non fuit ac in N. T. si vero queratur de modo, quomodo sancti V. T. habuerint Doctrinam Evangelii de Christo, Resp. partim ex divinis de Iesu benedicto promissis Genes. III. 13.

*Gen. III. 8. partim ex vaticiniis, partim ex typis & sacrificiis.
Conf. B. Gerhard in Deuter.*

§. 30, Deniq; IV. notamq; hic denuo contra Pontificios, differentiam, quæ est inter legem & Evangelium, q; tam ipsa negant. Hoc enim mysterium Evangelii de Christo, æternis temporibus dicitur tacitum, quod non nisi ex revelatione Scripturæ S. nobis innotescat, Lex verò aliqualiter nobis ex natura nota est.

§. 31. Porrò in versu eodem commendat Apostolus IV. Objecti amplitudinem & quidem r. describendo, quæ sint divitiæ gloriæ mysterii hujus inter gentes. Vocat divitias τῆς δόξης, ut vel referatur ad præcedens, & intelligantur divitiæ gloriosæ, ut D. Calixtus b. in l. vel etiam Megalander noster redit der herrliche Reichthum vel ad subseqvens, ut mysterium gloriosum dicatur. Videmus hinc incrementum sermonis Apostolici, ubi vehementer addit exaggerationem beneficij divini, quia non simpliciter dixit, Deum sanctis suis notum fecisse hoc mysterium, sed dixit, Deum voluisse notum facere, tūm divitias & gloriam nominavit, ostendens beneficij copiosam largitatem, quæ magnifice redundet in gloriam Dei. Addit inter gentes, quia hæ divitiæ, et si in aliis, imprimis tamen in gentibus, apparebant clarissimè. Judæi enim fuerant populus Dei multis seculis, ad illos missi Prophetæ, illis concreta eloquia Dei, non igitur tām admirandum, quod illuminarentur luce Evangelii per Prophetas in ipsorum manibus versantes promisi: Verum quod gentiles, qui tot seculis demersi fuerant in morte, repente in communionem Christi adducti mysterium à mundo conditum intelligunt, id omnem prorsus intellectum superat: Apparet quidem, inquit Chrysostomus, in reliquis magna mysterii hujus gloria, verum multò magis in istis scil. gentibus. 2. disertè nominando, ὁ Ζεφαρὸς ἐν ὑμῶν, Vulg. Quod est Christus. Vetus interpres, Qui est Christus. Hunc sequitur B. Lutherus, nec aliter habet Commentarius Ambrosio inscriptus, quasi legissent ὁ Ζεφ., atq; sic mysterium vocaretur Christus scil. objectivè, & relativum referretur ad τὸν πλάτον, ut sensus sit, qui πλάστης est Christus.

Sir.

Sin verò per gradus exprimatur, qvia relativum inter duo nomina possum alterutro promiscue responderet apud Ebreos, tunc sensus erit, qvod scil. mysterium est Christus inter vos prædicatus & à vobis agnitus. 3. magnificè extollendo, η ἐλπὶς τῆς δόξης. Spes gloriæ est, qvod per eum speremus sempiternam nos consecutoros gloriam, vel qvod spes nostra celebris, extra Christum verò non gloria, sed ignominia sempiterna. Christus enim est, dicit B. Hunnius, qvi ex rerum omnium desperatione revocatos in hanc præclaram spem erexit & regenuit, ut beneficio meriti illius per fidem apprehensi vobis in cœlo parata sit aeterna vita gloria.

§. 32. Quem nos annunciamus. Ostendit 1. quid prædictum est, nempe Christum, qvi unicum & solum prædicationis objecatum est. Nos i.e. Ego, Epaphras & cæteri laboris socii in excelsi loco divinitus constituti, 2. qvomodo prædicet, scil. partim admonendo, partim docendo, utpote in qvibus ferè partibus Apostolica contineatur prædicatio. Non autem Judæos tantum admonebat & docebat, sed omnem hominem, & qvidem omni sapientia h. e. nūl qvicqvam prætermittens, qvod ad Evangelicam sapientiam pertineat. Ambroſio ascriptus commentarius in omni sapientia ad Doctrinam refert, ut sensus sit, qvod omnes imbuat in omni, non in humana & mundana, sed divina & cœlesti sapientia. Arias Montanus explicat de Sapientia tum gentium, qvam veritate sapientiæ Christi stultam esse arguat, tum Israëlitarum, qvam sapientiæ umbram ostendat, & ipfius lucis h. e. virtutis Christi comparatione imperfectam asseveret. Recte qvidem dicitur, Apostolum gentilium & Judæorum sapientiam arguisse, non autem recte assertur, hic illam intellexisse. Intelligit enim sapientiam, non qvam refutat, sed qvam docet, qvod nes de gentium ne Judæorum sapientia intelligi potest. 3. monstrat finem, ut qvemvis sistamus perfectum in Christo JEſu. Hic finis est prædicationis Apostolice, ut quantum in ipfis est, omnem hominem, nullō exceptō, exhibeant perfectum h. e. salvifica De & Christi cognitione instructum, & ad omne bonum opus paratum, qyze perfectio Evangelica consistit in fiduciali apprehensione.

sione justitiae Christi, quae est perfectissima; minime vero in perfecta
legis impletione, vel propriis meritis, quod contra Pontificios no-
tandum.

§. 33. Neq; singendum hic cum Catharis & Arnoldi cu-
jusdam Bernhardi assecisis, quise Perfectistas vocant, quod hanc in
mortaliitate homo abolutè perfectus fiat aut consequatur
omnimeodam cognitionem rerum spiritualium. Non enim
perfectior quisquam per Pauli præconium fiet, quem fuit Pau-
lus ipse, qui in perfectionem suam agnoscit Phil. III. 12. & ge-
neratim dicit: Ex parte cognoscimus & ex parte Prophetamus,
1. Cor. XIII. 9. Sic igitur hic perfectum hominem quemvis si-
stere studet, ut nullo deficiat dono ad integratem Christia-
nismi & salutis consecrationem necessariō, quod absolutè & o-
mnibus numeris perfectum sicut in extremo die.

Vers. 29.

§. 34. Hoc ut magis confirmetur, dicit, ad quod etiam
senior, decertans. Denotat se non leviter saltem & perfunctio-
niē laborare, sed vehementer & usq; ad defatigationem. Am-
plificat suum studium à laborioso vel parturientium, vel ut
alii existimant, agricolarum conatu, Conf. 2. Tim II. 6. & 1. Cor.
XV. 10. Nec contentus laboris vocabulo, addit in super αγω-
νίζομεν i.e. certans quasi in agone, summa cum vigilantia,
diligentia, contentione, difficultate, multiplici periculo, va-
riā passione velut Athleta. Hoc argumentum Chrysostomus
& Theophylactus ita exprimunt: Si ego pro vestris bonis ita vi-
gilo, multò magis vos hoc facere deberis.

§. 35. Tandem concludit, & divinam testatur Effic-
ciam: Secundum Efficaciam ejus agentem in me potenter. De-
clarat hoc opus non suarum, sed Dei virtutis esse, qui in ipso
eo duorum operetur, Lutherus appositi, Nach der Würckung
der in mir krafftiglich wücket. Provocat iterum ad
suum exemplum, & sicuti Deus laboribus suis benediceret, ne
frustra sint: eodem & simili modō Deum illos quoq; adju-
tam, ut, si permanerint in fide & spe Evangelii, si diligentes
& si fuerint in labore vocationis, hinc quoq; optatus fructus
conversionis & salutis plurimorum, immo omnium emergat, Deo
nimicum successum & incrementum largiente.

CA-

CAP. II.

§. 36. Hujus capitinis priores tres versiculi cum præcedente capite cohærent arctissimè, qvia in iisdem Apostolus pergit explicare suam pro Colossensium & vicinarum civitatum Ecclesiis curam & solicitudinem, pergitq; illos hortari ad constantiam in Evangelio firmari.

§. 37. Hinc Vers. I. statim ita incipit: Ηλιῳ γδ ὑμᾶς εἰ δένει, ἥλικον αἴγανος ἔχω. Ubi particula γδ connectit finem capitinis antecedentis cum initio hujus capititis. Cornel. à Lap. dicit, γδ seu enim dare causam, cur cap. præced. versu ult. dixerit, se pro fidelibus laborare αἴγανομενον i. e. in agone certando. Qvum enim generaliter laborem hactenus suum exposuisset, qvō anniteretur, omnem hominem exhibere perfectum in Christo JESU, itaq; ut ejus rei Exemplum proponat, simulq; Colossensium benevolentiam captet, de sua cùm in illos, tūm in vicinos Laodicenses piā & solicitā affectione testatur, qvia dicit, οὐδὲν ὑμῶν οὐδὲ τὴν ἡτοι λαοδικείαν, & hoc ideò factum, qvia Laodicéa fuit Civitas Colossis vicina, vel etiam qvia nec ipsi cum Colossensibus & aliis ejus faciem in carne viderant, non enim sine ratione addit: *Et quoniam non videbant faciem meam in carne?* Potuisserunt namq; Colossenses & alii dicere, nos tuam vocem non audivimus unquam, nec vidimus faciem, ideò Apostolus præoccupat has cogitationes & dicit, se non secus pro iis, qvi à facie eum nunquam viderant, αἴγανα certamen seu solicitudinem habere, qvam pro illis, qvos ipse præsens docuerat & in viam veritatis deduxerat; imò majus certamen sustinere pro illis, qvam pro his, et si negligentia aliqua factum non sit, qvod munere suo Ecclesiastico apud eosdem fungi non potuerit, qvia varia obstat impedita, qvæ eum jam magis axium & sollicitum reddebat, qvod compertum habebat, Pseudo Apostolos apud Eosdem turbare Ecclesiam & corrumperem veritatem Doctrinæ Evangelicæ.

§. 38. Theodoretus qvidem existimat, Paulum tūm Co-

1054

lossensibus, tūm Laodicensibus corām Evangelium annunciasse. Idem statuit *Baronius*. Sed ob verborum diversum svadentium claritatem non possumus illorum subscribere sententiae. Baronium socius ejus Cornel. à Lap. refutat, dum dicit: Aliud videtur velle Apostolus: qvorsum enim hic meminisset eorum, qvi non viderunt faciem suam in carne, nisi qvia eam non viderant Colossenses & Laodicenses? Hanc suam sententiam confirmat etiam Autoritate Patrum, Chrysostomi, Theophylacti & aliorum tūm Veterum, tūm recentiorum. Vide eundem hic prolixius contra Baronium disserentem.

§. 39. Videtur qvidem obstare ~~ταῦτα~~ prioris Epistolæ ad Thimōtheum, utpote in qua Laodiceæ sit mentio, qvod illa ipsa Epistola ibidem sit data. Cui dubio, ut satisfaciant Scriptores & Commentatores, varias conqvirunt responsiones. Ex illis tamen optima videtur ea, qvæ etiam B. Gerhardo placet, si dicatur, subscriptiones Epistolæ non esse additas ab Apostolo, sed ab aliis qvibusdam, plerunq; vel indoctis, vel certè non satis attentis.

§. 40. Exinde verò colligi nullatenus potest, Paulum non fuisse fundatorem Ecclesiarum Colossensium aut Laodicen-
sium, ut rectè notat B. Balduin. in h. l. qvùm omnino firmum manere debeat, qvod Paulus ad Corinthios scribit, se solicitudinem habere omnium Ecclesiarum 2. Cor. XI. 28. omnium ergò Ecclesiarum fundator fuit Apostolus, ad qvos scripsit, etiam earum, qvibus à facie notus non fuit. Ubi enim coram docere non potuit, eò discipulos suos misit, atq; sic Colossenses etiam per Epaphram à se hanc ad rem fideliter instructum, primus omnium in veritate coelesti eruditivit.

§. 41. Beza in annotat. adh. l. meminit, in uno vetusto codice additum reperiri post illa verba: καὶ τοῖς ἐν Λαοδικείᾳ etiam hæc: καὶ ταῖς ἐν Ἰσραὴλ. Verùm qvùm probatores Codd. Græci, qvemadmodum etiam antiquissimus interpres Syrus & Arabs omittant, & Expositores tūm Græci, tūm latini omnes, meritò aliunde in codicem illum verba ista irreprobis- statuuntur, nec ad textum pertinere, qvamvis alias certum sit, hanc Epistolam qvoad usum universalem & communem, omni-

omnibus scriptum esse tām Judaeis, qvām gentibus, tām græcis,
qvām barbaris. Conf. Gerhard. super h.l.

§. 42. Deinde finem istius suæ solitudinis exponit
triplicem, qvorum primus est vera consolatio, his verbis:
ἴνα τριπλασίων αἱ καρδίαι αὐτῶν, ut consolatione erigan-
tur corda, Lutherus: *Dass ihre Herzen ermahnet werden.* Hun-
nius interpretatur ita: ut muniantur solatiō necessariō, non
solūm adversus persecutioes, qvibus in illo nascentis Eccle-
siæ primordio erant subjecti, sed imprimis adversus insidias
Pseudo - Apostolorum tanquam ipsius Satanae tentationes &
ignita jacula. Nam videntes, Paulum tot subire certamina,
tot sustinere molestias & pericula, necq; vicquam tamen à Do-
ctrina Evangelii discedere, hinc ne & illi in persecutionibus
& periculis preferendis desperent, ac in temptationibus suc-
cumbant, sed in agnita potius veritate constanter perseverent,
hanc tūm admonitionem, tūm consolationem cordibus illo-
rum inserere voluit.

§. 43. Secundus finis est, solida in Caritate unitio: *συμβι-*
βαθέτων εἰς ἀγάπην compactis in Caritate, Lutherus zusammen
gefasset gut Liebe. Dei namq; voluntas est, ut velut Filii unius
Patris cœlestis & velut fratres amore invicem conjuncti si-
mus, qvod vinculum unionis in Doctrina simul & conversa-
tione Diabolus alias per falsos Doctores schismate facta
turbare ntititur. *συμβιβάζειν* enim significat adjungere,
compingere & adglutinare. Sicut Faber lignarius asseres
compingit, aut trabes p̄ ferramenta conjunguntur, ita Chri-
stus vult suos fideles compactos esse Charitatis glutine in
unum corpus.

§. 44. Tertius finis est, Doctrinæ cœlestis in ipsis perfectio.
καὶ εἰς πάντα πλέον, τῆς πληρόειας τῆς συνέστως, εἰς ὅπι-
γοώσιν τὴ μυστεῖα τὸ θεῖον, καὶ πατρὸς, καὶ τὸ χριστόν. Matthias
Flacius Comment. in h. l. ex his verbis duplēm finem facit,
unum, amplissimam certitudinem notitiæ ac fiduciam in Chri-
stianismo, alterum, largam cognitionem mysterii Christi.
Sed rectus B. Baldwinus hos conjungit, ut supra, qvia Aposto-
D lus

Ius ideo pro Colossensibus laboraverat & adhuc laborabat
& angebatur, ut in Doctrina Evangelii magis magisq; profi-
ciant. *Eis πάντα πλεῖτον in omni opulentia*, non mundana &
corporali, sed cœlesti ac spirituali eaq; perfecta. *πληρόφορία*
τῆς συνέσθως. Estius tūm in Comment. ad Rom. IV. 21. prolixè,
tūm h. in loco agit de vocabulo *πληρόφορίας*, & dicit, qvod non
plus significet, qvā plenitudinis apportionem i.e. uno ver-
bo, impletionem vel expletionem, qvemadmodum *δωρόφορία*
munerūm oblationem significet. Sed ita contra seipsum lo-
qui videtur, qvūm expressè hīc in lineis proximè præceden-
tibus dicat: Non haberi vocem *πληρώματος*, sed *πληρόφο-
ρίας*. Si igitur unum idemq; significant, cur vocabula ista
duo sibi invicem contradistingvit? Nobis *πληρόφορία* notat
talem notitiam & persuationem, qvā nihil dubitamus de gratia,
sed animus à Spiritu S. inspiratus qs. plenis velis fertur, nec ullo
obstaculo à veritate credenda impeditur. Hinc colligunt
Theologi orthodoxi, qvod fides sit fiducia, qvia est *πληρό-
φορία* fiduciz. Confer. Rom. IV. 21. 1. Thess. I. 5. Ebr. VI. 11.
cap. X. 22. Vulgatus Interpres videtur pro *πληρόφορία* legisse
πλήρωμα, qvia reddit plenitudinem.

§. 45. *Ad cognitionem mysterii DEi ac Patris & Christi.*
Mysterii videl. ejus in qvo nobis Deus sese revelavit, qvod sic
natura Pater Christi, & gratia propter Christum Pater etiam
noster. Evangelium dicit mysterium DEi & Patris Christi,
qvia per Evangelium revelatur tūm Majestas Dei, tūm ejus
affectus Paternus, tūm Mediatoris Patrem nobis conciliantis
Personam & Officium. Vide hāc de re fusius disserentem B.
Balduinum super h. l. & Gviel. Estium, qvi postqvam varias at-
tulerat lectiones, tandem tamen concludit, summam ferè
eandem esse, qvod intelligantur præcipua religionis capita
Symbolo fidei comprehensa, qvæ partim de DEo sunt divi-
nisq; Personis, partim incarnationis Filii Dei nostræq; Redem-
ptionis arcanum continent.

§. 46. *In tertio membro, & ultima disputationis hujus
parte describitur subjectum mysterii Evangelici, qvod est Christus,*
*τὸν ἐν πάντας ὁ θησαυρὸς τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως από-
κρυψας.*

λέγει Φοί. Ubi notamus verba, *iv* ω. Interpretes hīc variant, utrum ea referri debeant ad subjectum immediate p̄æcedens, nempe Christum, an verò remotius, nempe mysterium? Ad remotius referunt illi, qvi ex hoc loco omniscientiam Christi probari posse negant: hoc verò qvùm nos constanter asseramus, ad proximius referimus. Quidam cōjungunt utrumq; dicentes, qvod intelligatur Christus in mysterio Evangelii propositus, qvùm extra Evangelium Christum nullum sciamus. Orthodoxa satis hæc est sententia, dummodo una alteri non opponatur, neq; illa prior huic nostræ p̄æferatur. Potest enim locus præsens benè ad salutarem Christi cognitionem, qvæ utiq; maxima Christianorum sapientia est, ad Doctrinam Evangelicam acommmodari, minimè tamen hæc alteri, qvâ de ipsa divina Christi sapientia, personaliter assumtæ humanæ naturæ communicata, & sub velo carnis abscondita, accipitur, opponenda est, qvod qvidem Photiniani volunt, ut habet Gerhardus b. in l. Et qvidem nulla est ratio, cur non primò ad Christum tanq; subjectum proximè præcedens referri debat, qvamvis postmodum secundariò etiam ad remotius subjectum acommmodari posfit. Illud enim ostendit 1. usus Pronominis ω ordinarius, qvō respicere solet immediate antecedens. 2. vox universalis πάντις, qvia non in mysterio vel Doctrina Evangelica omnes thesauri sapientiæ & cognitionis absconditi sunt, qvùm multa ad Thesauros sapientiæ & cognitionis pertineant, qvæ non sunt recondita in Evangelica Doctrina. 3. vocis Διπλέυ Φοί ABSCONDITI emphasis, qvia in Doctrina Evangelii revelata sunt omnia, qvæ cognitu ad salutem sunt necessaria. At in hoc subiecto thesauri sapientiæ atq; scientiæ reconditi dicuntur, non revelati. Vid. Magnif. Dn. D. Calov. in Exam. Crell. de Deo uno §. 173. & Excell. Dn. D. Qvensted. Exerc. Theol. κατασκευ. prima thes. 7. in theseos fundamento.

§. 47. Rectissimè igitur ex præsenti loco Doctrina nostra de omniscientia Christi eidem secundum humanam naturam data probari potest. Argumentamur brevitatis causa hunc in modum: In qrocund; omnes thesauri sapientia reconditi

D a

June

sunt, ille omniscius sit, necessum est, Majoris consequentia firma satis est, qvia non simpliciter dicitur, sapientia & scientia, sed thesauri sapientiae & scientiae; non quidem tantum thesauri, sed *naturae*, omnes; Qvod & ipse agnoscit *Wendelinus Exerc. LVII. §. 18. seqq.* agi hic de omniscientia, qvamvis eam humanae naturae communicatam esse neget. Atqvi in Christo secundum humanam naturam omnes thesauri sapientiae & scientiae reconditi sunt, Ergo. Minorēm probamus, qvia in eā *κερνόμενον* est, hōc pro-Syllogismō: *Juxta qvam naturam in Christo aliquid dicitur esse absconditum, juxta eam Ei tribuuntur omnes thesauri sapientiae & scientiae, vel omniscientia.* Atqvi non juxta divinam, sed humanam naturam in Christo dicitur aliquid esse absconditum, Ergo non juxta divinam, sed humanam naturam Ei tribuuntur omnes thesauri sapientiae & scientiae, vel omniscientia. Major extat in textu, Minor inde suum accipit. robur, qvia juxta divinam naturam in Christo nihil potest abscondi, sed qvicquid ibi est, illud per essentiam in ea est, nec potest dici, qvod habeat sapientiam *τροπικήν*, qvum sit ipsa sapientia hypostatica & substantialis. *Conf. B. Hutter. in L. C. f. 171. B. Gerhard. in Exeg. L. de pers. & offic. Christi §. 208. alii.*

§. 48. Qvod verò ultimo loco concernit absconditionem, cuius hoc in loco fit mentio, non ea eò trahenda est, qvafsi thesauri sapientiae divinæ ita fuerint in Christo absconditi, ut absolutō qvôdam decretō divinō qvibusdam ea, qvæ ad salutem scitu necessaria, noluerit revelare; nullatenus, sed eò potissimum fine in Mundum venerat, ut omnem Dei voluntatem nobis revelaret, & Deum ipsum enarraret, *Joh. I. 18.* hinc non solùm ipse totam Judæam & finitimas regiones peragrande docuit, sed & Apostolos propterea vocavit, instruxit & in universum terrarum orbem emisit, ut omne consilium Dei hominibus annunciascent *Act. XX. 27.* Verùm ideo dicuntur, absconditi illa sapientiae & scientiae thesauri, qvia nemo propter ignorantiam sui intellectus eò ascendere potest, ut eam penitrate sibiq; propriam reddere valeat nisi per Spiritum S. eò ducatur & illuminetur.

Deus ducat nos in Veritatem omnem!

T A N T U M.

